

Anskaffelse af skildpadder

Jan Lehmann & Henrik Bringsøe

I meget grove træk findes der tre typer af skildpadder:

- **Havskildpadder**, som ikke er tilladte at holde for private. For øvrigt er det nok også er umuligt, hvis du ikke lige har en opvarmet svømmehal i baghaven!
- **Landskildpadder**
- **Ferskvandsskildpadder**, som omfatter sumpskildpadder, blødschildpadder, moskusschildpadder, halvender-skildpadder og flere andre. Mange er udpræget vandlevende, mens andre som f.eks. æskeskildpadder lever både i vand og på land.

Skildpadder er måske de mest købte krybdyr herhjemme, og jævnligt har den nybagte skildpaddejer ikke fået tilstrækkelig information af sælgeren om dyrets pasning og pleje ved købet. Det kan ofte tage flere uger eller måneder, før de skadelige virkninger af utilfredsstillende fodring og pasning eller ukorrekt indretning af terrarier sætter ind, og dyret ikke trives og bliver sygt.

Der findes små 300 skildpad-

dearter i verden, og de lever på mange forskellige levesteder, som befinder sig i mange forskellige klimatype. Dermed stiller de også helt forskellige krav til deres miljø, og vi skal give dem mange forskellige pasnings- og plejeforhold, afhængig af den pågældende skildpaddeart.

Mange skildpadder ligner hinanden til forveksling, så det er vigtigt at få oplyst skildpaddens videnskabelige/latinske navn (og husk at skrive det ned) af sælgeren. Der sker jævnligt fejl ved salg af ungdyr, idet de kan være svære at artsbestemme.

Og det er bedst at købe skildpadder fra en opdrætter, da denne som regel har en stor viden om netop den art. Desuden er rigtigt mange skildpadder fredet. Når du køber skildpadder, der er opdrættet i fangenskab, bidrager du ikke til at »belaste« de vildtlevende skildpadder i naturen. Endvidere har opdrætsdyr næsten altid et bedre helbred, eftersom vildfangne dyr vil ofte være svækkede pga. dårlige forhold under indfangning, opbevaring og

transport, og desuden vil de næste altid være angrebet af indvoldsorm og parasitter. Men skildpadder, der har været holdt i fangenskab på et unaturligt foder i mange år, kan til gengæld have udviklet et deformt skjold (fig. 1).

Ligesom det gælder for de fleste andre krybdyr, så bør du heller ikke lade flere forskellige skildpaddearter gå i samme terrarium, da de ofte kræver forskelligt foder, temperatur, luftfugtighed, lysforhold, bundlag m.m., og de kan også have forskelligt temperament, så den stærke art stresser den svageste.

En god bog

Når du har læst vores anbefalinger om anskaffelse af skildpadder, så vil du måske gerne vide endnu mere om denne spændende dyregruppe! Der er mange gode artikler i tidligere numre af NHF-bladet. Men derudover vil vi anbefale dig bogen »Skildpadder som terrariedyr« af Hartmut Wilke. Den blev udgivet af Aschehougs Forlag i 2002, og det er denne nyeste udgave, som du skal have fat i.

LANDSKILDPADDER

Overvejelser og forberedelser

Eftersom der findes ca. 50 arter af landskildpadder, nøjes vi med at se lidt på de landskildpadder, der er almindeligst i handlen i Danmark. Vi taler her om den familie, der har det videnskabelige navn Testudini-dae.

Man skal jo altid tænke sig om mere end én gang, når man vil have dyr i sit hjem. **Inden** du bare tænker på at anskaffe dig én eller flere landskildpadder, skal du lige overveje dette en ekstra gang. Og hvorfor nu det? Hvis du har en idé om, at landskildpadder bare skal gå/bo på gulvet, så er du gået **meget** galt i byen. Ingen skildpadder kan tåle det klima, som findes ved gulvet. Hvor trækker det meste i en menneskebolig? Hvor er der mest støvet? Og netop træk og støv tåler landskildpadder simpelthen ikke, så vil du aflive din skildpadde på en rigtig kedelig måde, ja så sæt den på gulvet!!

Næ, så skaber man et pænt og flot stykke natur inde i stuen, à la et selskabsakvarium med flotte fisk og planter eller som et veltilgroet regnskovsterrarium med små søde farvefrøer, og så burde det være i orden... Men så er det stadig ikke lige landskildpadder, du skal vælge! De fleste landskildpadder, som bliver udbudt til salg, er ofte subtropiske eller tropiske, og taler vi om de mediterrane landskildpadde arter som terrariedyr, vil det være ærligst hårdt og brutalt at sige, at ingen af disse egner sig til dette formål. Ikke i almindelig forstand i hvert fald. De er for store, de kræver for megen plads, og de sviner uforholds-

mæssigt meget. Små bulldozerer, som bare vælter rundt i mad og vand skåle og tramper de pæne planter ned eller æder dem, du har dekoreret terrariet med. Nogle rigtige irriterende utaknemlige skabninger er de!

Desuden skal du også tænke på, at det er meget normalt, at landskildpadder bliver 50 år og derover i fangenskab, så det kan blive en ven for livet.

Nej, så slemt er det nu heller ikke, bare du lige sætter dig grundigt ind i, hvordan du skal passe og pleje den skildpadde-
art, du vil anskaffe dig.

Landskildpadder har det (ligesom alle andre krybdyr) bedst i et dertil velindrettet og praktisk terrarium og ikke som et »gulvdyr«, som desværre var meget almindeligt før i tiden.

Når du vil erhverve dig landskildpadder, skal du allerførst finde ud af, hvilken art det drejer sig om, og hvor store de bliver som fuldvoksne. Der findes arter, som ikke bliver større end 12 cm i skjoldlængde (stokmål fra nakke- til haleskjold), og andre arter, som ses i almindelig handel, kan blive over 1/2 meter og så kræver det rigtigt megen plads.

Inden du tager rundt og kigger efter netop den art skildpadde, du har tænkt dig, har du indrettet et terrarium, som netop er beregnet til denne.

Et terrarium til én landskildpadde på omkring 20 cm i voksen størrelse (som de fleste europæiske og nordafrikanske arter) bør som minimum have et bundareal på 1 m². Og er du ude efter de store skildpadder på 1/2 meter eller mere, så kommer du op på et areal ca. 3-4 m² pr. dyr. Har du en plan om 3-4 landskildpadder af arten *Geochelone pardalis* (leopardskild-

padde) eller *Geochelone sulcata* (sporeskildpadde), ja så taler vi om et terrarium på 10-15 m². Og det er måske de færreste, som lige kan afse den plads.

Desuden skal du også have et **karantæneterrarium**, som bør være så sterilt som muligt. Helst en stor plastkasse, som nemt kan rengøres, med aviser i bunden og naturligvis en varmelampe.

Der findes landskildpadder, som skal have det varmt og tørt (Sydeuropa, Afrika), og nogle kræver det varmt og lidt fugtigt (Mellem- og Sydamerika), og andre igen skal have det særdeles tørt. Det er ikke helt nemt, og igen kan det kun opfordres til at læse grundigt på lektien inden anskaffelsen af skildpadde, da der ikke en regel uden undtagelse.

Anskaffelse

Når du så er klar til at kigge efter én (eller helst et par stykker), skal give sig god tid. Køb **aldrig** en skildpadde ubeset.

Først kigger du på skildpadde eller skildpadderne i det forhåbentlig dertil velindrettede terrarium hos sælgeren. Hvad er så et velindrettet terrarium? Det afhænger helt af, hvilken art det drejer sig om, men terrariet skal være rent, tørt og pænt med tilstrækkelig varme.

Ikke noget med daggamle madrester eller afføring, ikke en eller anden stinkende bakteriebombe. Desuden skal der helst også findes et skjul, gerne i form af en halv urtepotte, et stykke bark eller lignende. Landskildpadderne skal se ud, som om de trives og trasker lidt rundt, hvis de altså ikke lige er i gang med at æde eller sove.

Efter at du har kigget ét eller flere dyr ud og helst set nogle,

Fig. 1. Et tydeligt eksempel på en landskildpadde, der er blevet fodret forkert over længere tid. Dette er en græsk landskildpadde, Testudo hermanni, som har udviklet et deformt skjold. Under vækset er det blevet meget fladt, og de enkelte skjoldplader har udviklet små »pukler«. Foto: Jan Lehmann.

Fig. 2. En helt steril boks til at holde en lille landskildpadde i karantæne. Her vil du straks kunne opsamle en lille afføringsprøve, som en dyrlæge kan undersøge for parasitter og sygdomme. Foto: Jan Lehmann.

Fig. 3. En rask skildpadde, der lægges på ryggen, skal selv kunne vende sig igen, hvis underlaget ikke er for glat. Denne græske landskildpadde har ingen problemer med at vende sig. Foto: Jan Lehmann.

Fig. 4. En græsk landskildpadde er i fuld gang med at æde i sit udendørs anlæg. Langt det sundeste foder er vilde urter som f.eks. mælkebøtter. Her er det den udmærkede foderplante svinemælk, der står på menuen! Foto: Jan Lehmann.

som har ædt, tager du skildpad- den op i hånden. Hvis den be- gynder at spjætte med benene, er det kun et sundhedstegn, idet de færreste skildpadder bryder sig om at »hænge« i en menneskehånd. Skildpadder har det bedst med alle fire ben godt og solidt plantet på jorden, hvilket de har gjort i ca. 250 millioner år. Når du så har skildpadden i hånden, må den ikke virke let eller »tom«. Den skal være tung i forhold til størrelsen.

Bortset fra babyeksemplarer, der altid er lidt bløde og elastiske i hvert fald på bugskjoldet, skal skjoldet virke fast og hårdt. En undtagelse er *Malacochersus tornieri*, på dansk pandekageskildpadde eller spalteskildpadde, der fra naturen er skabt med et tyndt, blødt skjold.

Skjoldet og huden skal være helt og uden friske sår og skrammer. Gamle, helede sår og skrammer kan virke som skønhedsfejl, men betyder som regel intet for sundhedstilstanden. Særligt hos landskildpadder skal du undersøge, om dyrene har mider/flåter. Disse sidder som regel i den tynde hud i overgangen mellem skjold og skind og ligner runde blanke sorte/brune kugler på størrelse fra et knappenålshoved op til en kirsebærsten. Nogle enkelte betyder ikke så meget, da de falder af ved at gnides godt ind i parafin- eller olivenolie. Flåter kan også fjernes ved at smøre neglelak på dem. Et meget voldsomt angreb af flåter kan dog betyde en svækkelse af skildpadden.

Øjnene skal virke klare og »levende« og må absolut ikke være indsunke. Desuden må øjnene ikke »rende i vand«, hvilket næsen heller ikke må.

Ikke noget med »snot« i eller omkring næseborene.

Se efter om alle klør er til stede (som regel fem på forben og fire på bagben), og selv nyklækkede unger har alle deres klør. Endelig skal du, når du holder skildpadden i hånden, kunne mærke, at der er kræfter i benene. Slapt nedhængende lemmer er et rigtigt dårligt tegn.

Når skildpadden sættes ned igen, skal den forsøge at kravle væk, og hvis den lægges om på ryggen, skal den helst kunne vende sig selv igen eller gøre et forsøg, dog med stort besvær på glat underlag.

Hos unger eller ungdyr er det svært at se forskel på kønnet, men hos voksne har hunnen en kort, stumpet hale, mens hannen som regel har en lang hale. Desuden er hannens bugskjold hos mange arter buet indad.

Hjemtransport

I tilfælde af, at du så har udvalgt sig den landskildpadde, som du kunne tænke dig (husk at få en kvittering eller CITES-certifikat), melder der sig det første tvivlsspørgsmål: Hvordan transporterer jeg skildpadden hjem på en god og forsvarlig måde, uden at den bliver syg og dårlig? Hvis intet andet er aftalt med sælgeren, har man sin egen emballage med. En sportstaske med aviser i bunden. Derefter en plastflaske, som du får sælgeren til at fylde med varmt vand, og så et par håndklæder, som skildpadden kan ligge på. Et enkelt håndklæde over skildpadden vil gøre den mere rolig. Med én eller to varmvandsdunke kan du faktisk godt transportere skildpadder i adskillige timer. Hvis du skal transportere skild-

padder om vinteren, er det en rigtig god idé med flere plastdunke.

I øvrigt kan en »hotpad«, som en del lystfiskere og skisportsfolk bruger, også anbefales. Det er en varmegude, en slags plast- eller gummipose, som indeholder en flydende, klar blanding af salt- og eddikevand. Inde i »posen« er der en metalplade på størrelse med en bukseknop, som skal »knækkes« for at udløse den kemiske proces. Derefter bliver væsken mælkevid og begynder at stivne og udvikle varme. Alt efter størrelsen, de mindste er 10 × 10 cm, holder sådanne poser en varme på ca. 50° C fra 20 minutter til 1 time. Efter brug skal de koges i almindeligt vand i 15 minutter og er så klar til brug igen. De har en levetid på minimum 100 ganges brug.

Tilpasning og karantæne

Har du taget alle disse ting i betragtning, er der gode muligheder for, at det er et sundt og godt dyr, men hold det alligevel i karantæne et par uger, inden skildpadden sættes sammen med andre skildpadder.

Ved hjemkomsten med den nye skildpadde (eller de nye skildpadder) kan det være en god idé at give den et lunkent bad i ca. 37° C varmt vand. Ofte vil der komme afføring, og så kan du jo lige tjekke, om der måske skulle være indvoldsorm, som typisk er rundorm på 2-3 mm længde og 1/2 mm tykkelse. Hvis du er uheldig at bemærke orm eller andet unormalt i afføringen, skal en kyn-dig dyrlæge kontaktes.

Efterfølgende sættes skildpadden i sit dertil indrettede, sterile karantæneterrarium med aviser i bunden, et skjule-

sted, som skildpadder sætter stor pris på, en varmelampe, samt en vand skål.

Sørg for en lokal varmeplads, hvor temperaturen er ca. 40° C, og i resten af terrariet skal rumtemperaturen være som almindelig stuetemperatur. Varmelampen kan være en spotlampe med spotpære af den almindelige type med »synligt« lys. Skildpadder forbinder lys med varme, så »elstein-pærer« er **ikke** gode til skildpadder. Disse pærer af porcelæn giver en masse varme, men ikke noget synligt lys.

Man skal naturligvis tilbyde skildpadden mad, men ofte kan der gå et par dage, før den tager føde til sig, da den lige skal vænne sig til de nye omgivelser.

Hold af landskildpadder i deres permanente terrarium

Når karantænen afsluttet, og skildpadden trives og er rask, sættes den over i det permanente terrarium, som naturligvis også har en varmelampe. Bundlaget i terrariet bør ikke være savsmuld eller spåner, da det støver meget, og det kan skade skildpaddens luftveje. Groft træflis, hampestrøelse, eller akvariegrus eller -sten i størrelsen 3-4 mm og opefter, alt afhængig af skildpadden. Disse sten kan sagtens bruges igen og igen efter en rengøring med vand.

I terrariet må der ikke mangle et skjul, en halv urtepotte, en trærod, et stykke bark, en sten el. lign., evt. med tørrede blade, da skildpadder godt kan lide at gemme sig, når de sover.

Hygiejnen i terrariet skal være i orden. Fjern madrester og afføring hver dag, så kan mange sygdomme undgås.

Føden skal være så afvekslende som muligt – næsten alt grønt.

Gode fødeemner: Mælkebøtter inkl. blomsten, svinemælk, skvalderkål, kløver og andre almindelige ukrudtsplanter kan bruges i stort omfang (fig. 4). Desuden kan diverse kålarter, såsom blomkål inkl. de grønne blade, kinakål, grønkål, samt vinblade, gulerødder, salater og andre bladmaterialer. Ind i mellem kan lidt tomat, agurk, squash m.m. bruges. Det skal understreges, at »købegrønt« fra supermarkedet kun er en nødløsning; ukrudtsplanter fra det fri er langt bedre og sundere, men de skal selvfølgelig ikke plukkes på steder, hvor der sprøjtes med pesticider.

Nogle tropiske arter af landskildpadder, f.eks. *Geochelone denticulata* (gul fodet skovskildpadder) og *Geochelone carbonaria* (rødfodet skovskildpadder), æder ofte frugt, hvilket de mediterrane arter ikke tåler. Igen er det meget vigtigt, at du sætter dig ind i, hvilken art skildpadder det drejer sig om, og hvilke krav den stiller til sine omgivelser.

Mindre gode føde emner: Banan, avocado samt frugt med et stort sukkerindhold.

Rigtigt dårlig føde er bl.a. katte-/hundemad på dåse og andre animalske emner.

Vitaminer i pulverform bør drysses på maden 4-5 gange ugentligt, og der findes et stor udvalg, men det er meget livsvigtigt at det produktet indeholder vitamin D₃, samt så megen kalk (calcium) og så lidt fosfor som muligt. En sepiaskal (blæksprutte) bør lægges ned til skildpadderne, da de ofte vil »smågnave« af denne og dermed også få kalk.

Selv tropiske landskildpad-

der har rigtigt godt af udendørs sommerophold, selvom den danske sommer ikke ligefrem er tropisk. I perioder med varmt og solrigt vejr, bør du give din skildpadder mulighed for at få sollys, da det er med til at danne D₃-vitamin, som er livsnødvendigt. Men den skal altid have et skjul i skygge, hvor den kan søge ind! Husk at passe på ræve, skader, hunde og andre dyr, som kan tage eller beskadige skildpadder.

Hvis du overholder disse ting, som står skrevet her, er der meget sandsynligt, at du får en sund og rask skildpadder i rigtigt mange år!

VANDLEVENDE SKILDPADDER

Overvejelser og forberedelser

Denne gruppe dækker kun de skildpadder, der overvejende lever i ferskvand, dvs. ikke de store havskildpadder. De er utroligt forskelligartede og omfatter flere familier. I terrariekredser ser vi oftest **sumpskildpadder**, f.eks. de smukke terrapiner og landkortschildpadder fra Nordamerika. Men også æskeskildpadder er sumpskildpadder, også selvom f.eks. de nordamerikanske arter overvejende er landlevende! De små og temmelig dystert farvede moskusskildpadder lever også i ferskvand, men tilhører en anden familie. I Sydamerika, Afrika og Australien har vi halsvendere, og disse skildpadder er lette at kende, fordi de ikke kan trække hoved og hals ind i skjoldet i et lodret plan, men lægger den lange hals ned langs siden. Som et sidste eksempel vil jeg her nævne blød-

Fig. 5. Skildpadder er effektivt beskyttede bag deres panser! Og det er ikke kun skjoldet, der yder dem beskyttelse, men deres skællede og armerede forben udgør også en vigtig beskyttelse af hovedet! Dette er en bredrandet landskildpadde, Testudo marginata, fotograferet i naturen. Foto: Henrik Bringsøe.

Fig. 6. Du skal ikke lade dig narre af, at forskellige skildpaddearter kan have ganske forskellig skjoldform. En bredrandet landskildpadde, Testudo marginata, har (som navnet siger) rande, der buer udad. Det er helt normalt. Foto: Jan Lehmann.

Fig. 7. Sumpskildpadder sælges tit som helt små unger. Du skal vide, at de vokser sig meget store og skal have megen plads! På dette billede af to rødørede terrapiner ses en unge sammen med en voksen hun. Foto: Henrik Bringsøe.

*Fig. 8. En moskusskildpadde, *Sternotherus odoratus*, er et godt terrariedyr, da den ikke bliver så stor og ikke er en aktiv svømmer. Foto: Henrik Bringsøe.*

skildpadder, som er helt specielle, fordi de – som navnet siger – har et blødt skjold, der er dækket af hud (og ikke hårde benplader som andre skildpadder). Blødschildpadder har også en lang snude, der nærmest ligner en grisetryne!

Derfor stiller de forskellige arter af vandlevende skildpadder også vidt forskellige krav til deres omgivelser, og det er alt-afgørende, at du grundigt forbereder dig, **inden** du anskaffer dig nogle skildpadder. Du skal huske at få det videnskabelige eller latinske navn på den pågældende art.

Som udgangspunkt bør du holde dig til **små arter** af skildpadder. F.eks. bliver moskus-skildpadder ikke særligt store, og de er tillige ret dårlige svømmere, så de kræver ikke så megen plads (fig. 8). De helt store arter såsom alligatorskildpadden (*Macrolemys temminckii*) bliver for store og er aggressive, så dem skal du holde dig fra!

Specielt for sumpskildpadder og andre vandlevende skildpadder vil vi typisk se, at dyrehandlere sælger de helt små, charmerende unger. Det er der egentlig ikke noget galt i, men det er fantastisk vigtigt, at du checker, hvor store de bliver, når de er udvoksede! Ofte bliver de meget store og skal så efter nogle år have **meget rummelige forhold!**

Når man køber en lille sumpskildpadder (eller flere for den sags skyld), så får man tit anbefalet at købe et lille akvarium på omkring 20-50 liter. Det kan da også sagtens gå an i et års tid, men du skal **fra starten** være indstillet på, at der inden for en overskuelig fremtid skal skiftes til et meget større anlæg, typisk på flere hundrede liter!

Vi kan vist godt kalde mange sumpskildpadder forslugne, og det medfører, at de grundigt vil tilsvine vandet i deres anlæg. Derfor skal du være forberedt på hyppige vandskift, eller du kan sørge for et effektivt vandfilter. Ofte er de også aggressive, og det kan være særdeles smertefuldt at blive bidt af en velvoksen skildpadder!

Kan en sød lille sumpskildpadder være et egnet kæledyr for børn? Nej, det burde være overflødigt at nævne, men det hænder desværre stadig, at skildpadderunger bliver brugt som kæledyr. Det hører selvfølgelig ingen steder hjemme, og det må aldrig ske!

Når nu vandlevende skildpadder er så forskelligartede i f.eks. størrelse og levevis, så er det særligt vigtigt, at du forbereder dig meget grundigt. Du skal undersøge, hvor og hvordan den art, som du kunne tænke dig at holde, lever i naturen. Og nok så vigtigt er, at du skal sætte dig ind i, hvordan denne art skal passes i fangenskab, og hvor megen plads den skal have.

Anskaffelse

Når du står hos den dyrehandler eller opdrætter, hvor du gerne vil købe en skildpadder, skal du som udgangspunkt sikre dig, at dyrene lever under rene og hygiejniske forhold. Nu skal vi ikke forvente, at vandet altid er krystalklart, for det vil det heller ikke være i vores eget anlæg! Men det må ikke være decideret ildelugtende.

Førstehåndsindtrykket af en sumpskildpadder eller en anden ferskvandsart skal være, at den skal være stærkt, rask og gerne lidt sky eller vagtsom. Hoved og ben må i hvert fald ikke bare hænge slapt ned. Hvis skildpad-

den er vant til mennesker, vil den ofte ikke være så sky og vil typisk følge opmærksomt med i, hvad der foregår. Men hvis man berører hovedet, vil den næsten altid trække det hurtigt ind i skjoldet. Og fødder, der berøres, vil også blive trukket endnu længere ind i skjoldet.

Korrekt **håndtering** af dyrene er også væsentlig. Som sagt vil en skildpadder tit trække hoved, lemmer og hale ind i skjoldet, når du griber den. Men den kan mere eller mindre pludseligt finde på at sætte sig til modværge eller blot stikke af, og så kan det nemt ske, at det går galt. Dvs. hvis du ikke har et fast greb i skjoldet, så kan det ske, at skildpadden med stor kraft karter løs i dine hænder og prøve at vriste sig fri – og det er godt tegn på, at den er stærk og livskraftig! Men hvis dens anstrengelser lykkes, så kan du risikere, at den falder på gulvet! Og med ét kan den finde på at slynge halsen ud af skjoldet og give dig et ordentligt nap i fingeren, se fig. 10. En større skildpadder skal holdes med begge hænder. Det bedste er at anbringe dine to tommelfingre bagtil på rygskjoldet, mens dine øvrige fingre støtter på bugskjoldet.

Nogle skildpadder såsom æskeskildpadder (*Terrapene* og *Cuora*) og klapskildpadder (*Kinosternon*) har bevægelige hængsler på bugskjoldet og kan således »klappe i«, så dens hoved, lemmer og hale er fantastisk godt skjulte. Det kan være lidt irriterende, for så kan du slet ikke se andet end skjoldet! Når du bemærker, at en sådan en skildpadder skal til at »klappe« ryg- og bugskjold sammen, så må du endelig ikke stikke en finger ind mellem de to skjold-

dele, fordi en skildpadde har utroligt mange kræfter, og det gør nederdrægtigt ondt at få en finger i klemme dér!

For voksne individer skal skjoldet være fast og hårdt. Et blødt og svampet skjold kan meget vel være ensbetydende med, at skildpadden lider af kalkmangel. Altså ligesom for landskildpadder. Men ungdyr har endnu ikke et rigtigt forbe- net skjold, hvorfor det vil virke elastisk og også blødere. Blødschildpadder udgør her undtagelsen (fig. 10), fordi de – som nævnt ovenfor – har et blødt skjold, der mangler hornplader, men i stedet er overtrukket med en almindelig tynd hud (hos andre skildpadder danner hornpladerne skjoldet yderste hårde lag).

De fleste vandlevende skildpadder har fem kløer på forbenene og fire på bagbenene. Check, at alle kløer er til stede! Skildpadder kan til tider være angrebet af svamp, der kan ses som blege, rosafarvede partier. Hvis fødderne angribes, kan en skildpadde herved miste sine nogle af kløer. Andre dele kan også nemt angribes af svamp. Du skal ikke købe dyr med svamp.

Det er et godt tegn, hvis en skildpadde æder, mens du observerer den. Det er selvfølgelig ikke en sikkerhed for, at den hermed er 100% rask, og på den anden side så kan du ikke sige, at den er dårlig, hvis den ikke lige gider at æde, mens du er til stede!

Hjemtransport

Selvom vi her taler om vandlevende skildpadder, så skal de ikke transporteres i vand. De skal transporteres tørt. Det er ikke nødvendigt at lægge et fugtigt materiale ned i beholde-

ren, da det kun bidrager til at køle skildpadden ned. Brug en ren og godt ventileret boks til transporten. Hvis skildpadden ikke er meget stor, så vil det være udmærket at anbringe boksen med skildpadden inde på maven under din trøje eller jakke, hvor der er tilpas lunt. Til større dyr bør du lægge f.eks. en varmedunk nede i boksen eller benytte den form for »hotpad«, som vi beskrev under landskildpadder, hvis vi ikke taler om en kortvarig transport på en varm sommerdag. Læg gerne et håndklæde eller en ren klud ned i boksen.

Tilpasning og karantæne

Nyanskaffede vandlevende skildpadder skal holdes i karantæne i et akvarium eller anden vandbeholder med en simpelt indretning, så du let kan overskue og overvåge dem. Det er bedst at holde dem enkeltvis, og de må bestemt ikke blandes med de skildpadder, som du evt. har i forvejen, før du har konstateret, at de er raske og trives. Det er bedst at undgå bundlag i karantænebeholderen, da det letter rengøringen og gør det lettere at tage af-føringsprøver. Det er en god idé at tage en helt frisk af-føringsprøve, som din dyrlæge kan undersøge for parasitter og sygdomme. Selvom indretningen skal være enkel, så bør du et dunkelt skjul, hvor skildpadderne kan føle sig trygge. Der skal også være en landdel med en varmelampe over, så skildpadderne kan kravle op for at lade sig opvarme. Med et akvarievvarmelegeme sørger du for, at vandet opvarmes til den rette temperatur. Man kan købe metalvarmelegemer, og den slags varmelegemer kan anbefales til

især større skildpadder. Det hænder nemlig, at de kan finde på at bide et glasvarmelegeme itu!

Nu dækker denne del af artiklen ikke kun rent vandlevende skildpadder, men også arter, der tilbringer størstedelen af deres tid på land, f.eks. amerikanske æskeschildpadder (*Terrapene*). De skal holdes i et halvfugtigt til fugtigt terrarium, gerne på en skumgummibund, som er let at vaske.

Det kan sagtens hænde, at nyanskaffede skildpadder er sky og tøver med at æde. Hvis forholdene ellers er passende for den pågældende art, så bør du væbne dig med tålmodighed, indtil dyrene så småt begynder at tage føde til sig. For mange overvejende kødædende arter vil regnorme ofte være et foretrukket fødeemne.

I hele processen – dvs. ved anskaffelse, hjemtransport og karantæne – skal du altid vaske hænder, når du har arbejdet med skildpadder, for de kan meget vel være inficeret med salmonella m.m.

Hold af vandlevende skildpadder i deres permanente terrarium

Det er måske en tilsnigelse at kalde et anlæg til vandlevende skildpadder et »terrarium«, for det vil nok være mere korrekt at kalde det et akvarium eller akvaterrarium!

Der er masser af muligheder for at bygge og indrette sådan et anlæg, men der er nogle gode grundregler, som er værd at tage højde for. De fleste vandlevende skildpadder er rigtigt gode svømmere og bør simpelthen have så megen plads som muligt! Dvs. mest muligt vand at svømme i. Der naturligvis grænser for, hvor store an-

Fig. 9. Hvis en sumpskildpadde har ophovnede øjne med en form for skorpe eller pus (dødt cellemateriale), så lider den af mangel på vitamin A. Foto: Beth Fledelius.

Fig. 10. Mange vandlevende skildpadder kan bestemt godt bide fra sig, selvom de måske lader til at have et roligt gemyt! På billedet har en lille blødschildpadde stynget sin lange hals ud og har bidt sig fast i en tommelfinger – og det gør ondt! Skildpadden holdes faktisk korrekt, men tommelfingeren burde have været anbragt lidt længere tilbage på rygskjoldet. Blødschildpadder er kendt for at være aggressive, også over for artsfæller. Foto: Henrik Bringsøe.

Fig. 11. En meget simpel beholder til karantæne af sumpskildpadder. De rødørede terrapiner, som ses på dette billede, kan kravle op på stenen for at sole sig. Den kraftige varmelampe giver den fornødne varme under »solbadningen«, men vandet skal også opvarmes af et varmelegeme. Foto: Jan Lehmann.

Fig. 12. Et udsnit af et permanent anlæg til sumpskildpadder. Det er rummeligt, og et effektivt filter sørger for rensning af vandet. I vandoverfladen til venstre i billedet flyder en sepiaskal, som skildpadder kan gnave af og således få nyttig kalk. Foto: Henrik Bringsøe.

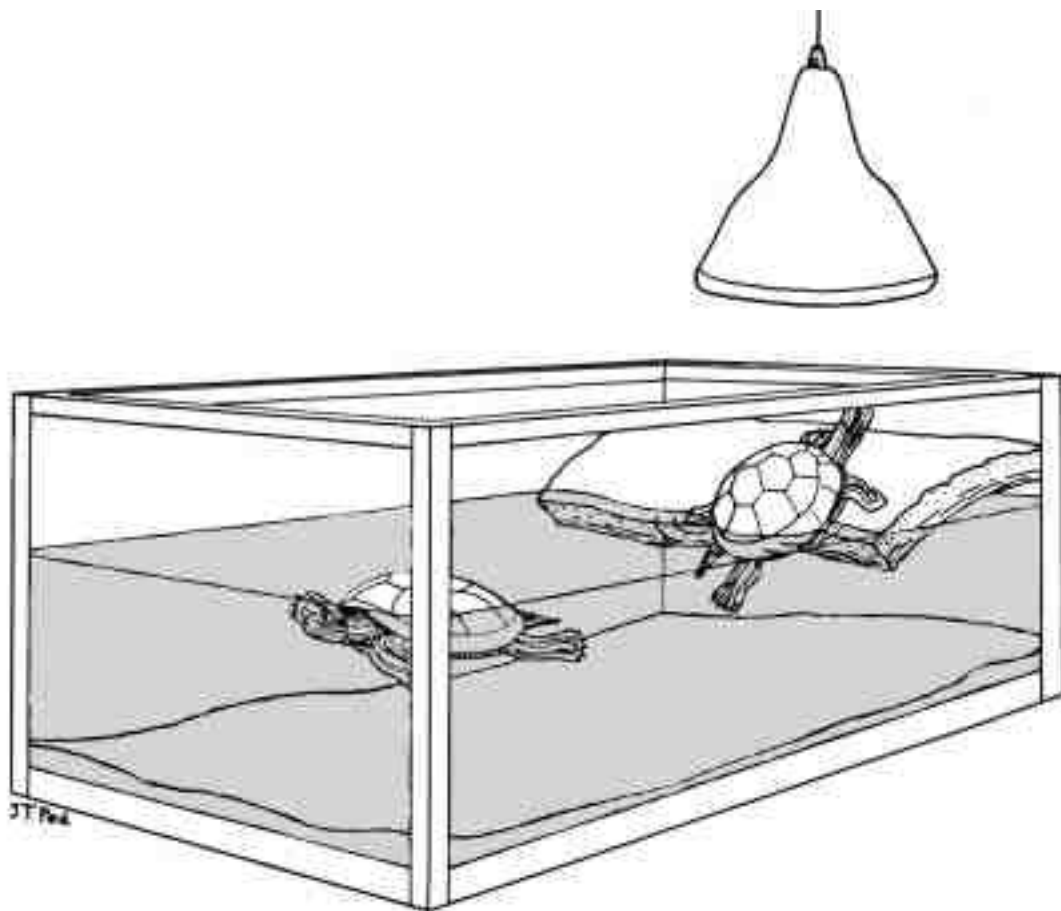

Fig. 13. En simpel, men god indretning af et akvaterrarium til sumpskildpadder har en stor vanddel med et stykke korkbark, hvor de kan sole sig under en varmelampe. Dette er naturligvis kun en grov skitse, og akvaterrariets størrelse er underdimensioneret i forhold til dyrenes størrelse! Tegning: Jens T. Pedersen.

læg, vi kan give dem i en privat bolig! Men du kan i hvert fald udnytte pladsen optimalt. I et akvarium til f.eks. sumpskildpadder kan man lade landdelen udgøres af et stykke korkbark i vandoverfladen, da det typisk vil være en naturlig form for landgangsmulighed. Det har den fordel, at skildpadderne kan svømme ind under korken og således få ekstra svømmeplads.

Det vil også være en stor fordel, hvis det bliver så let som muligt at **rense vandet**. Et effektivt filteranlæg bør ikke mangle. Du må gerne overdimensionere det i forhold til, hvad der anbefales til normale akvarier med den pågældende vandmængde, fordi skildpadder sviner nu engang langt mere end akvariefisk! Men det vil stadig være nødvendigt at skifte vandet med jævne mellemrum.

Til store vandlevende skildpadder, der måske kun skal fodres et par gange om ugen, kan det være en fordel at flytte dem til en opvarmet vandbalje, når de skal fodres, så vandet i deres normale anlæg ikke tilsvines for meget. Men det kræver naturligvis, at dyrene er 100% tilvænnede og straks accepterer at æde i sådan en balje.

Der er selvfølgelig en række vigtige ting, når du skal bygge

og indrette et anlæg til vandlevende skildpadder, men hvis du er begynder, så har det vist sig, at du virkelig skal prioritere de ovennævnte to faktorer meget højt. Altså først og fremmest: Giv skildpadderne **masser af vand** at svømme i (bl.a. via en god udnyttelse af pladsen), og **lav en effektiv og enkel vandrening!** Når du med tiden har opbygget en solid erfaring, så kan du overveje, hvordan du kan lave anlægget dekorativt og mere naturligt indrettet.

Til skildpadder fra tempererede og subtropiske dele af verden kan det være en god idé at give dem et **sommerophold på friland**, f.eks. i en havedam eller et andet bassin, som du har sat op. Her kan de bl.a. få ufiltreret sollys med ultraviolet bestråling. Det skal være i varmt vejr, hvor dyrene rigtigt kan sole sig på land. Det er vigtigt, at indretningen er overskuelig. Hvis der er for mange skjulemuligheder i mudder og mellem planterødder på bunden, så kan du miste kontrollen over dem. I den situation kan det meget vel være for sent, når du finder ud af, at en af dine skildpadder ligger dernede og ikke har det så godt og ikke har taget megen føde til sig. Selvfølgelig er utroligt vigtigt! Det sker alt for ofte, at folk undervurderer en skildpaddes evner til at forcere hegn, stensætninger og lign.! Det kan være smukt med en indhegning af f.eks. kampesten, men så kan

dyrene ofte kravle ud. Derfor bør du være på den sikre side og lave et glat og lodret hegn (f.eks. af eternitplader) på ca. 40 cm højde. Hegnet bør stikke ca. 10 cm ned i jorden.

Foderet bør være så afvekslende som muligt, men inden for de rammer, der er naturlige for den art, som du har valgt at anskaffe dig. Dette bliver du nødt til at læse dig til. De fleste arter er overvejende eller delvis kødædende. Her er det væsentligt, at foderet består af hele smådyr (fisk og hvirvelløse dyr) og ikke f.eks. fiskefilet og andre kødstykker. I lighed med landskildpadder så bør også vandlevende skildpadder have tilskud af vitaminer og mineraler, da de har tilsvarende behov. Det hænder dog let, at sådan et pulverpræparat blot lægger sig på vandoverfladen, hvis du drysser det på foderet. I stedet kan du f.eks. sprøjte det ind i f.eks. en død melorm eller regnorm, men du kan også ælte det ind i fiskekød eller i en foderblanding.

Igen skal det understreges, at disse forhold, der overvejende består af meget vand til at svømme i, ikke gælder for arter, der overvejende lever på land. Det mere landlevende arter er f.eks. amerikanske æskeskildpadder og nogle latinamerikanske sumpskildpadder, der har de videnskabelige slægtsnavne *Chelopus* og *Rhinoclemmys*, ligesom den lille vietnamesiske bladskildpadder, *Geoemy-*

da spengleri også lever langt overvejende på land. Dem holder vi i et halvfugtigt til fugtigt terrarium med en vanddel.

Hvor mange skildpadder skal holdes sammen? Det er bedst, hvis du ikke blander forskellige arter – og slet ikke underarter, som let vil kunne parre sig og krydse! Derudover diskuteres det jævnligt, om det er bedst at holde dyrene enkeltvis. Tilsyneladende er de fleste vandlevende og delvis vandlevende skildpadder solitære, dvs. de lever enkeltvis i naturen. At de ofte klumper sig sammen på solpladser, skyldes nok mest, at der er mangel på egnede solpladser. En del opdrættere har held med at holde dem enkeltvis og kun sætte dem sammen i yngletiden. Men det kræver naturligvis særligt god plads i lokalet, og sædvanligvis støder man ikke på problemer ved at holde en lille gruppe af én art sammen.

Som pointeret under landskildpadder så er skildpadder tilbøjelige til at give beplantning og anden sart indretning en særdeles ublid medfart! Ja, de ødelægger den simpelthen. Hvis du godt kunne tænke dig at lave en smuk og naturtro indretning, som bør den arrangeres uden for dyrenes rækkevidde! Dog er den lille vietnamesiske bladskildpadder en undtagelse, da den godt kan holdes i noget, der ligner et regnskovsterrarium, som dog ikke må være for varmt.